

INTERNAȚIONALIZAREA DREPTULUI NAȚIONAL ȘI IMPACTUL ASUPRA ORDINII JURIDICE INTERNE

Elena MORARU, doctor
Universitatea Agrară de Stat din Moldova
Mariana ROBEA, doctor
Universitatea DANUBIUS, Galați, România

Rezumat: Cercetarea se axează pe faptul că ordinea juridică într-un stat se prezintă ca „un edificiu format din niveluri suprapuse de norme juridice și subordonate unele altora: o normă nu este decât dacă este confirmată în conținutul său de către determinațiile înscrise în alte norme. Formarea și consolidarea Republicii Moldova ca stat independent, democratic și civilizată cu statut de subiect de drept internațional au determinat internaționalizarea dreptului național îndeosebi în domeniul asigurării drepturilor și libertăților omului.

Cuvinte cheie: dreptul național, internaționalizarea dreptului, ordinea juridică, ordinea socială, ordine juridică internă.

Abstract: The research focuses on the fact that the legal order in a state is presented as “a building consisting of levels superimposed by legal norms and subordinate to each other: a norm is only if it is confirmed in its content by the determinations enshrined in other norms. Ca Moldova Formarea and consolidarea stat Republicii independent, and civilizată with statut democratic de determinat subiect internaționalizarea de dreptului drept național internațional îndeosebi au in drepturilor and libertăților domeniul omului asigurării.

Keywords: national law, internationalization of law, legal order, social order, internal legal order.

Introducere

Formarea și consolidarea Republicii Moldova ca stat independent, democratic și civilizată cu statut de subiect de drept internațional au determinat internaționalizarea dreptului național îndeosebi în domeniul asigurării drepturilor și libertăților omului. Reieșind din cele expuse *ordinea juridică*, apare ca internă unui stat și externă, ordinea juridică internațională, ca expresie organizată a raporturilor statelor între ele.

Această ordine interetatică, e mai degrabă politico-juridică, vădită în dreptul internațional public, pe plan mondial, în dreptul Uniunii Europene, în zona europeană. Fără îndoială că se schițează aici o ierarhie de ordini: mutat pe specificul teritoriului său etatic, dreptul intern pare să se alinieze dreptului zonal, în spațiul european comunitar, dar acest drept UE nu are a contraveni dreptului internațional public, regulilor politico-juridice de conviețuire a statelor, fixate de acestea în tratate, pacte, convenții. Rostul O.N.U. nu este să impună statelor principiile și regulile sale, ci să negocieze și să mijlocească un consens între toate statele de pe planetă, pentru ca acestea să găsească împreună acea *ordine planetară* în cadrul căreia să se realizeze pacea și armonia generală. Dreptul internațional, prin însăși denumirea sa, este un drept al națiunilor care, sub aspect juridic, nu pot fi decât subiecte libere, egale între ele, suverane și independente [1, p.237]. După cum vedem, noțiunile sunt apropiate.

Ordinea juridică în dreptul intern și ordinea în dreptul internațional - au aceeași finalitate (protecția juridică a intereselor fundamentale din statul forului), parțial aceleași izvoare (cele interne, iar ordinea juridică de drept internațional are și izvoare internaționale). Deosebiri sunt, însă, de

esență. În dreptul intern, ordinea juridică restrânge libertatea părților la încheierea actelor juridice; în dreptul internațional privat, ordinea juridică limitele până la care se aplică legea străină în statul forului.

Prestigioșii autori francezi Y. Loussouarn și P. Baurel comparau ordinea juridică de drept internațional și ordinea juridică de drept intern ca două cercuri concentrice, corespunzătoare celor două noțiuni[2, p.107].

În dreptul intern, ordinea juridică înseamnă „pace socială”, „liniște publică” etc. Ea înglobează toate principiile și regulile de ordine socială și morală pe care legiuitorul le-a considerat esențiale pentru societate și care, din acest motiv, se impun respectului tuturor. Ordinea juridică prezintă o oarecare mobilitate, deoarece legiuitorul își poate schimba opțiunile sau judecățile asupra acestei noțiuni[3, p.32-33]. Toate normele de ordine juridică sunt imperative: *per a contrario*, sunt și norme imperative care nu au caracter de ordine juridică.

În dreptul intern, ordinea juridică este adesea invocată atunci când se face referire la normele imperative (prohibitive). În dreptul internațional ordinea publică este un corectiv excepțional, care pune în valoare vocația subsidiară de aplicare a *lex fori*[4, p.54].

Prin urmare, conceptul de ordine juridică nu este un atribut doar al planului intern al dreptului, întrucât orice ordine juridică, orice ordine de drept/publică națională/statală se interpoziționează față de alte asemenea ordini în planul existenței unei societăți internaționale și din ce în ce mai internaționalizate ca efect al unei globalizări cvasitotale. Ca atare, simetric unei ordini juridice interne, în doctrină s-a afirmat că există o ordine juridică internațională generală ,cu anumite note particulare ce sunt date de însăși natura dreptului internațional public, de modul său specific de creare ca și câmp normativ [5, p.37].

De la o astfel de interpretare pornind, în actuala doctrină de drept public internațional, ordinea juridică semnifică mulțimea normelor juridice (atât cele de natură cutumiară - norme de rang I în dezvoltarea dreptului public internațional, cât și cele de rang II, altfel spus norme convenționale), ca și a instituțiilor cărora astfel de norme le sunt aferente și care au ca finalitate organizarea și ordonarea societății internaționale universale și a subansamblurilor acesteia (societăți regionale, ceea ce echivalează, în doctrină, cu recunoașterea unor zone regionale de drept internațional public, de exemplu, ar fi dreptul public internațional european (drept public internațional european-central), un dreptul public internațional latino-american - în vederea stabilirii păcii și a justiției, a promovării dezvoltării, astfel cum, în concepția actuală, se admite această perspectivă a doctrinei catolice [6, p.21], ori dreptul public internațional islamic).

Indiferent însă dacă luăm în considerare și particularitățile doctrinare și de construcție ale unor astfel de sisteme regionale de drept public internațional sau dacă avem în vedere doar *universalismul* ca proprietate esențială astăzi a dreptului internațional public, doctrina contemporană acceptă astăzi, în mod aproape unanim, că finalitatea tuturor acestor sisteme/subsisteme de drept reprezintă *ordinea juridică internațională*, concept complementar celui de *ordine juridică internă/statală/națională*. S-a arătat, în doctrină, că nu este admisibil a proiecta o ruptură între ordinea juridică internă și *ordinea juridică internațională* [7, p.383] că între aceste două ordini există o anumită unitate logico-teoretică [5, p.5], majoritatea opiniilor în doctrină înclinând astăzi spre monismul juridic cu preeminența dreptului internațional în raport cu cel - intern, fiind o astfel de luare de poziție deosebit de vizibilă mai ales în domeniul drepturilor și al libertăților fundamentale ale omului.

Revizuirea din 2003 a Constituției României din 1991 a accentuat o astfel de preeminență în materie, textul art. 20 din Constituție stipulând în mod expres că orice dispoziție constituțională privind drepturile și libertățile cetățenilor urmează a fi interpretată și aplicată în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu celelalte pacte și tratate la care România este parte, în caz de neconcordanță, între ordinea juridică internă și ordinea juridică internațională având prioritate

dispozițiile internaționale, cu excepția ipotezei în care legislația națională ar fi mai favorabilă decât reglementările internaționale (alin. (1)), constituentul derivat urmând, aici, modelul constituentului italian în modul de reglementare a eventualului conflict dintre cele două ordini juridice [5, p.5]

Părăsirea de către doctrină și legiuitor a vechilor poziții dualiste, menționează E. Gh. Moroianu, poziții determinate în mod deosebit ideologic și politic, a fost de o reală importanță pentru instituirea unei fundamentări normative ale unui real stat de drept în România, așadar pentru o ordine juridică și o ordine de drept în consonanță cu standardele, cu practicile generale acceptate ca drept și cu principiile generale de drept recunoscute de către statele civilizate, cum prevede, de altfel, art. 38 din Statutul Curții Internaționale de Justiție. Înțelegerea în mod pozitiv a monismului juridic se dovedește astfel salutară pentru amenajarea unei ordini juridice calitative în România, fiind un adevărat „motor” de dezvoltare a dreptului românesc contemporan, un stimulent pentru conceperea unui proces - Legislativ eficient și de legitimitate atât conceptual-dogmatică, cât și politică [5, p.5].

Fenomenul globalizării devenit astăzi una dintre tendințele prezente în toate domeniile, ar fi curios să aflăm dacă are vreun impact asupra ordinii juridice. Autorul francez Benoit Frydman menționează că mondializarea este acel fenomen care, pentru adepții ordinii juridice în ipostaza clasică de abordare, nu oferă posibilitatea extinderii acesteia la nivel mondial. Or, a se vorbi despre un drept mondial este prematur, acești adepți nu au decât să se limiteze fie la abordarea ordinii juridice internaționale, fie la abordarea relațiilor ce întrețin interacțiunea diferitor ordini juridice de același nivel, fie să aștepte triumful Statului mondial, care-și va impune propria ordine juridică [8, p.10].

Același autor propune ca sintagma ordine juridică internă să fie abandonată în contextul globalizării dreptului, întrucât deja aceasta nu mai face față și este total neadaptată pentru a cuprinde dezordinea pletorică ce caracterizează în acest moment lupta globală pentru drept [8, p.10].

Pe de altă parte, prof. Otto Pfersmann se opune acestui abandon, susținând ideea că dreptul mondial ar putea fi gândit de o manieră științifică corectă în cadrul unui sistem monist reformulat [9, p. 15].

Ne raliem opiniei ultimului menționat, considerând că globalizarea sau mondializarea nu este un impediment insurmontabil ce face imposibilă ordinarea juridică internă. Și referitor la ordinea juridică internațională s-ar fi putut spune lucruri similare în contextul în care relațiile dintre state erau abia la început de dezvoltare și baza juridică pentru aceasta nu exista. Totuși, astăzi sintagma ordine juridică internațională este una uzuală pentru juriști și nu este nicidecum mai dificilă în utilizare decât ordinea juridică internă a statelor sau a altor entități.

Ordinea juridică globală

Același lucru poate fi menționat despre *ordinea juridică globală*. Sigur că este un fenomen mult mai complex, sigur că aici deja numărul actorilor cu siguranță va fi mai mare, sigur că ordonarea juridică trebuie bine gândită și apoi pusă în practică, însă acestea toate pot fi făcute de om și este la îndemâna civilizației de astăzi realizarea unui atare deziderat. Considerăm că în evoluția sa istorică ordinea juridică urmează a dobândi noi valențe dimensionale, având a cuprinde o sferă de raporturi juridice mult mai mare decât ceea ce se numește astăzi *internațional*.

Autorul E. Ciongaru menționează necesitatea adaptării ordinii juridice existente astăzi la nivel internațional la condițiile globalizării, la noua realitate juridică care se impune. Dânsul chiar aduce în vizor noțiunea de transplant juridic sau aculturație juridică. Acesta menționează că trasarea granițelor nu mai are rolul unui spațiu intangibil al teritoriului, statul devenind, parte dintr-un întreg, din lumea globalizată, iar teritoriul său având înțelesul orientat fluxurilor din toate domeniile: capitaluri, bunuri, informații, cultură, persoane. Globalizarea, fenomen care extinde punțile de comunicare dintre comunități are ca efect și faptul că ordinea juridică internă, parte din cea a Uniunii Europene, împreună, se extind către o nouă ordine juridică, ordinea juridică mondială. În acest context este inevitabilă

modernizarea și compatibilizarea sistemelor juridice prin fenomenul numit transplant juridic sau aculturație juridică [10, p.39].

Acest fenomen de globalizare exercită un impact esențial asupra tuturor domeniilor vieții sociale. Și acest lucru devine tot mai evident. Cu atât mai mult, știind că dreptul este o știință și un domeniu ce trebuie să țină pasul cu realitatea vieții sociale, ajungem la ideea de necesitate a adaptării acestora la realitatea menționată. Or, este necesară racordarea realității juridice la realitatea socială. În plus, există, pe lângă această racordare și necesitatea ei, necesitatea protejării intereselor și drepturilor tuturor participanților la fenomenele globalizate. Reglementarea raporturilor juridice născute drept rezultat al globalizării nu se poate face decât în contextul adaptării realității juridice la realitatea vieții sociale. În consecință, am putea fi contraziși de ideea că fiecare stat își poate adapta propria ordine juridică la aceste schimbări, nefiind necesară o ordine juridică nouă sau una suprastatală adaptată la fenomenul mondializării [11, p.34]. Susținem totuși ideea că ordinea juridică nou creată drept consecință a mondializării este o necesitate.

Globalitatea nu asigură ordinea internă și aplicarea justiției. Statele sunt chemate să facă față la sfidări noi: trafic de arme, spălarea banilor, corupție, terorism, droguri [12, p.128]. Iar pentru a face față acestor provocări, e nevoie de satisfacerea necesității menționate de noi mai sus: adaptarea ordinii juridice la consecințele globalizării. Și adaptarea nu înseamnă neapărat globalizarea ordinii juridice. Astfel, menționăm că există autori care susțin ideea evoluției ordinii juridice până la atingerea unei noi etape sau a unui nou nivel – ordinea juridică globală. Pe de altă parte există autori care susțin dimpotrivă, ordinea juridică internațională, care este în măsură să facă față provocărilor unui fenomen de anvergură precum este globalizarea [12, p.128].

Noi, la rândul nostru, susținând diversitatea opiniilor pe marginea acestui subiect, totuși suntem de părere că ordinea juridică globală este un fenomen imposibil a fi atins. Dificultățile cu care se confruntă ordinea juridică a statelor, ordinea juridică a diferitor comunități de state, ordinea juridică internațională stau drept mărturie că a crea o ordine juridică mondială sau globală nu înseamnă neapărat a o depăși pe cea internațională. Dimpotrivă, considerăm că *perfecționarea ordinii juridice internaționale este soluția cea mai reală și de fapt optimă oferită fenomenului globalizării. Iar în consecință, adaptarea ordinii juridice interne a statelor la rigorile globalizării și adaptarea ordinii juridice internaționale la acestea, reprezintă de fapt acel fenomen ce rezultă din impactul globalizării asupra ordinii juridice.*

În plus, întru susținerea poziției noastre, dacă încercăm să aplicăm caracterele sistemului juridic sau al ordinii juridice enunțate de Ioan Humă unui sistem global, incontestabil vom întâmpina dificultăți. În primul rând, dacă ne referim la voința unică, e și firesc ca la nivel mondial sau global să se atingă acest numitor comun. Multitudinea și diversitatea sistemelor juridice, a ordinilor juridice, a credințelor, a sistemelor morale etc. reprezintă într-un anume fel obstacole reale în atingerea voințe unice.

Unitatea scopului, în principiu, poate fi asigurată chiar și la nivel mondial, întrucât astăzi avem în vigoare o multitudine de acte normative care în mod cert au un scop unic – de a instaura ordinea mondială, de menținere a păcii, de promovare a drepturilor omului și de apărare a lor, care poate fi realizată exclusiv în condiții de pace și securitate mondială. Aceste scopuri, cu toată diversitatea spațiilor juridice, nu pot fi divergente de la stat la stat sau de la comunitate de state la altă comunitate de state. Cu toate acestea, satisfacerea acestei condiții nu asigură posibilitatea să vorbim despre o ordine juridică mondială/globală.

Unitatea spațiului normativ este dificil a fi atinsă din simplul motiv că aceste spații sunt multe și diverse, cu tradiții și credințe diferite. Omogenizarea spațiului normativ ar fi un fenomen, dacă nu imposibil, atunci extrem de dificil de atins. Cu atât mai mult, este dificil a vorbi despre unitatea modului

de realizare la nivel global, cu intervenția în caz de necesitate a forței coercitive a statului. Acest lucru devine imposibil din simplul motiv că o forță coercitivă a statului nu poate interveni la nivel global, ea având autoritate supremă în virtutea suveranității sale pe teritoriul statului, nu și în afara lui. Suveranitatea înseamnă supremație pe plan intern, și independență pe plan extern, nicidecum mai mult. Respectiv, a vorbi despre o forță coercitivă la nivel global, cel puțin la etapa actuală, este dificil.

În concluzie, *atingerea voinței unice, a scopului unic, a unității spațiului normativ și a modului unic de realizare, cu intervenția în caz de necesitate a forței coercitive a statului întru ajungerea la nivelul unei ordini juridice mondiale sau globale, sunt dificile a fi realizate. Or, mondializarea/globalizarea ordinii juridice nu înseamnă detașarea ei de ordinea juridică internațională și depășirea acesteia, ci doar perfecționarea ei.*

Revenind la idea de transplant juridic, promovat de E. Ciomgaru, vom menționa că de fapt acest concept nu este unul nou și nicidecum unul adus de fenomenul globalizării. De fapt și practica statului Republica Moldova ne dovedește pe cât de largă este utilizat fenomenul transplantului juridic în ordinea juridică internă a statului nostru. La adoptarea unor importante acte normative în Republica Moldova, importante texte de legi au fost preluate de la alte state, fiind bineînțelese adaptate realității statului nostru. Acest transplant presupune preluarea a ceea ce este superior din punct de vedere calitativ dintr-un sistem juridic și implantarea în cadrul altui sistem juridic care la capitolul respectiv are norme juridice inferioare din punct de vedere al conținutului juridic și calității, precum și a eficienței.

Unul din scopurile transplantului juridic este de a asigura funcționarea adecvată a societății globale și impune existența unei singure ordini juridice, întrucât două ordini juridice distincte, independente nu pot fi valabile simultan pentru aceeași indivizi pe același teritoriu, în aceeași perioadă de timp. Astfel ordinea juridică asigură orientarea, desfășurarea și controlul acțiunilor și comportamentelor sociale pe baza unui sistem ierarhizat de norme juridice. Regulile juridice reprezintă fundamentul ordinii juridice și asemeni normelor sociale protejează principalele valori și relații sociale prin impunerea, permiterea sau interzicerea anumitor acțiuni sau comportamente[10].

Despre un drept mondial ne vorbește și C. Danileț, care menționează că nașterea unui drept, p. 91 mondial este impusă, pe de o parte, tocmai de necesitatea instaurării unei păci la nivel global, mondial, acesta a fost, de exemplu, motivul principal al apariției Declarației Universale a Drepturilor Omului. Iar, pe de altă parte, aceasta este impusă de atracția dintre culturile juridice și încercarea de a ameliora diferențele dintre sistemele juridice. Motivul principal al acestui din urmă aspect este că la baza diferitelor sisteme naționale de drept se află principii comune ale justiției. Sub influența unor documente internaționale și a curților internaționale, aceste principii primează asupra culturilor juridice naționale. E un fel de întoarcere la origine, la un „*jus commune*”. Tocmai pe acest pilon se va clădi un sistem judiciar global, o comunitate juridică [13].

Concluzii:

Noi, în concluzie, *cu argumentele indicate mai sus, susținem totuși că atingerea ordinii juridice globale înseamnă adaptarea ordinii juridice interne a statelor și a ordinii juridice internaționale la efectele globalizării. O atare adaptare nu duce neapărat la o ordine juridică globală, ci doar va răspunde cu exactitate exigențelor fenomenului de globalizare în toate domeniile vieții sociale.*

Când o nouă ordine internațională ia ființă, multe căi de urmat îi stau în față. Dar fiecare alegere restrânge universul opțiunilor rămase. Deoarece complexitatea inhibă flexibilitatea, primele alegeri sunt absolut cruciale. Dacă o ordine internațională este relativ stabilă, precum cea rezultată în urma Congresului de la Viena, sau extrem de volatilă precum cele rezultate în urma Păcii westfalice și a

Tratatului de la Versailles, aceasta depinde de gradul în care poate ea împăca acel ceva, care face ca statele constituente să se simtă în siguranță, cu ceea ce consideră ele a fi just, etic și echitabil [13].

Ordinea ce apare acum va trebui să fie construită de oameni de stat care reprezintă culturi cu totul diferite. Ei conduc birocrății uriașe, de o asemenea complexitate încât, adeseori, energia acestor oameni de stat este consumată mai mult de servirea mașinăriei administrative decât de definirea unui scop. Ei se înalță pe cele mai de sus poziții - prin calități care nu sunt neapărat cele necesare pentru a governa - și sunt chiar și mai puțin potrivite pentru construirea unei ordini internaționale. Iar unicul model disponibil de sistem multistatal a fost unul construit de societățile occidentale, pe care mulți dintre participanți îl pot respinge. Nevoia de autocenzură a omenescului sporește cu cât urcăm în ierarhia socială [13].

Studiul istoriei și al dreptului nu constituie un manual cu instrucțiuni, care să poată fi aplicat automat; istoria și dreptul ne învață prin analogii; aruncând lumină asupra consecințelor probabile ale situațiilor comparabile. Dar fiecare generație trebuie să hotărască singură care situații sunt comparabile. Intelectualii analizează funcționarea sistemelor internaționale; oamenii de stat le construiesc. Și există o mare diferență între perspectiva unui analist și cea a unui om de stat. Analistul poate alege problema pe care dorește s-o studieze, în vreme ce omului de stat problemele îi sunt impuse. Analistul poate aloca oricât timp este nevoie pentru a ajunge la o concluzie clară; problema copleșitoare a omului de stat este presiunea timpului. Analistul nu lucrează cu nici un risc: dacă se dovedește că a ajuns la concluzii greșite, el poate scrie un alt tratat. Omului de stat îi este îngăduit să încerce o singură dată; greșelile sale sunt iremediabile. Analistul dispune de toate faptele; el va fi judecat după forța lui intelectuală. Omul de stat trebuie să acționeze conform unor evaluări, ce nu pot fi probate în momentul în care le elaborează; el va fi judecat de istorie, după cât de bine păstrează pacea [13].

Iată motivul pentru care examinarea modului în care oamenii de stat au tratat problema ordinii juridice mondiale - ce anume a funcționat sau nu și de ce - nu reprezintă sfârșitul înțelegerii eticii și echității contemporane, al principiilor generale ale dreptului; el poate fi, însă, începutul [14, p.51].

Referințe bibliografice:

1. Mihai Gh., Motică R. Fundamentele dreptului. Teoria și filosofia dreptului. București: All, 1997. 256 p.
2. Loussouarn Y., Bourel P. Droit international prive. Paris: Dalloz, 1999. 820 p.
3. Ungureanu O. Drept civil. Introducere. Ed. a 8-a. București: C. H. Beck, 2007. 420 p.
4. Circa A. Considerații pe marginea teoriei reprezentării în actele juridice civile. În: Acta Universitatis "Lucian Blaga", Seria Iurisprudenție, nr. 1-2, 2006, p. 54-61.
5. Moroianu E. Gh. Conceptul de ordine juridică. În Studii de drept românesc, nr. 1-2. p. 33-42. București, 2008.
6. Touscoz J. Droit international. Paris: Presses Universitaires de France, 1993. 430 p
7. Kelsen H. Doctrina pură a dreptului. (tr. de Constantin) București: Humanitas, 2000. 420p.
8. Benoit Frydman. Introduction au droit et à la méthodologie juridique. Paris: Dalloz, 2003. 254 p.
9. Pfersmann Otto. Contre le néo-réalisme juridique. În: Revue Francaise de Droit Constitutionnelle, nr.2(50), 2002 . p. 279-334.
10. Ciongaru E. Transplantul juridic (aculturația juridică) în contextul globalizării. Contract POSDRU/159/1.5/S/140106. p.88-95.
11. Vătăman D. Dreptul Uniunii Europene, curs universitar. București: Universul Juridic, 2010. 328 p.
12. Malița M. Zece mii de culturi, o singură civilizație. București: Nemira, 1998. 367 p.
13. Danileț C. Globalizarea și Justiția. 2007. <https://crisidanilet.wordpress.com/2007/11/12/globalizarea-si-justitia/> (vizitat 20.12.2017)

14. Bădescu V. S. Este posibilă o relansare a aplicării principiilor generale ale dreptului și ale echității în ordinea juridică a Uniunii Europene. În: Acta Universitatis "George Bacovia", Juridica, Vol. 3, nr. 7, 2014, p. 85-93.
15. Bădescu V. S. Este posibilă o relansare a aplicării principiilor generale ale dreptului și ale echității în ordinea juridică a Uniunii Europene. În: Acta Universitatis "George Bacovia", Juridica, Vol. 3, nr. 7, 2014, p. 85-93.